

Danmarks Befrielse 5. maj-mindestenen i Vindinge

Edith Frederiksen har fortalt, at hendes far, gårdejer *Niels Albrechtsen* på Ørnemosegård, var initiativtager til, at Vindinge som en del andre landsbyer fik et minde om Danmarks befrielse den 5. maj 1945 efter fem års tysk besættelse. Det var også ham, der fandt taleren til indvielsen, mens arbejdet med at hente en sten til formålet var overladt til de unge mænd i Idrætsforeningen.

Stenen

Niels Albrechtsens svigersøn, *Poul Frederiksen* (Frugtplantagen) har fortalt, at han sammen med *Carl Jensen*, *Poul Israelsen* (Lønbjerggård) og *Martin Thomsen* hentede den rå kampesten ved Jyllinge Strand. Albrechtsens kendte Martin Thomsen, som havde en lastbil med en såkaldt "kakkelovn" (træfyret gasgenerator fra den benzinløse tid under krigen), og på den blev stenen transporteret til stenhugger Knudsen i Roskilde (Roskilde Stenhuggeri, i dag Kong Valdemars Vej 3 og Københavnsvej 6).

Her fik stenen sin inskription:

Til MINDE OM DANMARKS BEFRIELSE 5. MAJ 1945.

Tilføjjelsen for neden på stenen: END ER DER EN GUD FOROVEN, SOM RÅDER FOR DANMARKS SAG er slutlinjerne i sidste vers af Johs. Helms "Jeg elsker de grønne lunde" fra tiden efter 1864. Den var meget populær under besættelsen. Teksten er næsten ulæselig i dag og kunne trænge til lidt opfriskning – en værdig opgave for Vindinge Lokalhistoriske Forening? Der er god tid til overvejelse, beslutning og udførelse inden 75-årsdagen i 2020. - Hvem der har fået ideen til inskriptionen, ved jeg ikke, men det kunne godt være den nationalt-religiøse lærer Nielsen.

Idrætsforeningen

Idrætsforeningen var også dengang et samlende element i byen. Den tog sig af dilettanten, fastelavnsridningen og byens baller foruden alle de sportslige aktiviteter. Poul Israelsen var formand for foreningen 1937-39, og i efterfølgeren Poul Frederiksens formandstid i de første besættelsesår fra 1939 til 1942 (da han var blevet gift med Edith), var foreningen vært ved foredragsaftener og studiekredse om aktuelle emner. Poul Israelsen tog endnu en formandstørn 1942 – 1943 og blev efterfulgt af Albrechtsens næste svigersøn, Christian Thomsen, 1943 – 1944 (da han blev gift med

Stenen på sin nuværende placering i det lille anlæg lige før Lønbjergvej. Maj 2018.

Ediths søster Clara). I årene 1939-44 var Carl Jensen en meget værdsat kasserer, og 1945-47 – i den periode, hvor stenen blev rejst - var han formand for idrætsforeningen og fortsatte traditionen med foredrag, hvor højskolesangbogen blev flittigt brugt. I krigens sidste år var en del af de yngre engagerede i modstandsbevægelsen. Det gjaldt bl.a. Carl Jensen – ”Lille Carl” fra Stærkendevejen – og brødrene Villy og Martin Jensen fra Vindingegården. Den sidste var i mange år en inspirerende leder for drenge- og karleholdene i gymnastik.

Taleren

Manden, der holdt indvielsestalen, var lektor på Katedralskolen i historie og idræt, *Theodor Adler Lund*, født 1882. Poul Frederiksen kaldte Adler Lund ”100 % sønderjyde og 200 % dansk”. Som adjunkt og lektor i Sønderborg markerede han stærke, nationale, tysk-fjendtlige holdninger, og under besættelsen blev han på tysk foranledning tvunget bort fra Sønderborg Statsskole. I 1942 kom han til Roskilde Katedralskole, hvor han i 1943 blev idømt 4 måneders hæfte for to tyskfyndtlige artikler i Gymnastikforeningernes blad, ”Ungdom og Idræt”. Han var medlem af den såkaldte undergrundshær og mødte ved befrielsen, ifølge en kollega, op på skolen med hjelm, maskinpistol og frihedskæmperarmbånd. Albrechtsen var selv stærkt engageret i Sønderjylland og havde hentet Adler Lund til Vindinge til indvielsen.

Med til historien hører, at der i de år var en voldsom interesse for Sydslesvigspørgsmålet. Det tyske sammenbrud i 1945 gav en meget stor tilslutning til de danske kandidater ved det første frie valg i Sydslesvig i oktober 1946, og selv om den danske befrielsesregering den 9. maj 1945 havde erklæret, at grænsen lå fast, havde der straks efter befrielsen rejst sig en stærk national stemning for at kæmpe for en grænseregulering. Lederen af den nye venstre-mindretalsregering, Knud Kristensen, red med på bølgen og rejste land og rige rundt og talte for ”sit personlige standpunkt: ”*Sydslesvigs land genvundet folkeligt, kulturelt og dernæst politisk, det er kampens mål*”. I oktober 1947 måtte han gå af på spørgsmålet, som der slet ikke var flertal for i Folketinget, og udskrive nyvalg, der resulterede i en socialdemokratisk regering.

*Stenen på
”Trekanten”
mellem Lønbjergvej
og Tunevej foran
Mørbjerggårds
urtehave.
Til venstre den
hvide flagstang.
(Udsnit af Luftfoto
fra 1949).*

Indvielsen

Desværre har vi ingen præcis datering af stenens indvielse. Men vi har fotografier fra lejligheden.

På dem ses stenen på sin oprindelige placering på ”Trekanten” foran Mørbjerggård – yderst til venstre ses et hjørne af Vindingegård. Til venstre for stenen står *Verner Nielsen* med en fane – sikkert Idrætsforeningens – og på hver side af stenen står konfirmander i deres lange hvide kjoler, til venstre *Bitten Sørensen*, til højre *Anne Lise Jeppesen* (senere gift Bjørn). Yderst til højre Niels Albrechtsen (f. 1882), og i midten taleren, lektor Adler Lund.

Konfirmanderne i deres lange, hvide kjoler var nærmest faste deltagere i den slags arrangementer, og Jørgen Jeppesen fortæller, at hans søster, Anne Lise, blev konfirmeret i foråret 1946. Fotografiernes træer og buske ligner forår, så en indvielse i foråret 1946 ligger lige for – måske på årsdagen for befrielsen den 5. maj, der det år faldt på en søndag.

Indvielsen af mindestenen 1946. Fra venstre Verner Nielsen med fanen, konfirmanderne Bitten Sørensen og Anne Lise Jeppesen (Bjørn), taleren lektor Adler Lund fra Katedralskolen og gdr. Albrechtsen, Ørnemosegård. Til venstre det sydvestlige hjørne af Vindingegård.

Poul Israelsen har fortalt, at stenens plads blev anlagt med flagstang, og at der foran stenen plantedes røde og hvide bellis, så det dannede et dannebrogflag. Kommunen påtog sig vedligeholdelsen af pladsen og hejsning af flaget på mærkedage, vistnok ved vejmanden.

Indvielsen – her med en lille pige blandt tilskuerne med den karakteristiske sløjfe i håret, hvid til lejligheden.

Et udsnit af tilskuerne.

Helge Land Hansen
Vindinge Lokalhistoriske Forening 2018